

گفتگو

نشستی با

ریاست محترم سازمان حج و زیارت

آقای سید احمد زرهانی، از چهره‌های فرهیخته و فرهنگی کشورند که سال‌های متمادی، در سمت‌های گوناگون فرهنگی و اجرایی مشغول به کار و خدمت بوده‌اند. در ماه‌های اخیر و به دنبال استعفای جناب آقای محمدحسین رضایی -زیدتوفیقه- از ریاست سازمان حج و زیارت، مسؤلیت خدمتگزاری به میهمانان خانه خدا، به ایشان واگذار گردید.

اکنون فصلنامه «میقات حج» برای آشنایی بیشتر کاگزاران حج و نیز مردم شریف ایران اسلامی با ریاست محترم این سازمان، مصاحبه‌ای با ایشان انجام داده است که توجه خوانندگان محترم را به آن جلب می‌کنیم:

میقات حج: خواهشمند است قدری از سوابق کارهای اجرایی و مسؤلیت‌هایی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی داشته‌اید را برای آشنایی بیشتر خوانندگان با حضرت عالی شرح دهید.

آقای زرهانی: بنده اکنون معلم هستم. در دوره اول مجلس شورای اسلامی، نماینده مردم دزفول بودم. از سال ۶۳ تا ۷۸ در چند حوزه معاون وزیر آموزش و پرورش بوده و در این وزارتخانه خدمت کرده‌ام. بعد از آن، خدمات مشاوره‌ای به آن وزارتخانه داده‌ام و مدیرعامل یکی از شرکت‌های تابعه صندوق ذخیره فرهنگیان بوده‌ام.

چند سالی عضو هیأت امنای دانشگاه مذاهب اسلامی، عضو هیأت امنای سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، عضو هیأت امنای پژوهشکده تعلیم و تربیت، عضو

شورای عالی انجمن اولیا و مربیان، عضو شورای فرهنگ عمومی کشور و مجامع مشابه دیگر بوده‌ام.

میتا: جناب عالی چند سفر به حج مشرف شده‌اید؟ نخستین سفر شما در چه سالی بوده و چه مسؤولیت‌هایی در رابطه با حج داشته‌اید؟

آقای زرهانی: پنج سفر مشرف شده‌ام و نخستین سفرم در سال ۱۳۶۱ انجام گرفت.

مسؤولیت، عضو شورای نظارت و بازرسی بعثه امام علیه السلام و بعثه مقام معظم رهبری بوده است. البته در سال ۶۳، بیشتر از واژه «ناظر» استفاده می‌شد و بعدها کلمه بازرس رسمیت بیشتری پیدا کرد.

میتا: وضعیت حج در گذشته را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

آقای زرهانی: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، به تدریج مراسم حج از جایگاه بالاتری برخوردار گردید و امروزه مراسم حج ایران، در جهان اسلام از منزلت خوبی بهره‌مند است.

میتا: نقاط مثبت و منفی مسائل اجرایی حج در گذشته چه چیزهایی بوده است؟

آقای زرهانی: نقاط ضعف به تدریج رو به کاهش و نقاط قوت سیر افزایشی داشته‌اند. گاهی اوقات به عنوان سربازرس کاستی‌هایی در نظام حمل و نقل و یا تغذیه و یا مسکن زائران مشاهده می‌کردیم، اما سازمان حج و زیارت، با احساس مسؤولیت، برای رفع آن کاستی‌ها اهتمام می‌ورزید. مهم‌ترین نقطه قوت سازمان چاره‌اندیشی برای بهبود روند امور بود. برخی از مشکلات در شرایط بحرانی پیش می‌آمد و مربوط به طبیعت این سفر معنوی بود.

میتا: نگاه کلی جناب عالی به حج چیست؟ و اساساً حاجیان ایرانی با چه اهدافی باید به حج مشرف شوند؟

آقای زرهانی: حج، نمایش زنده‌ای از زندگی موحدانه است. تمرین ابراهیمی زیستن و از

حج

خود رستن و به حق پیوستن. حج دانشگاه انسان سازی و مدرسه تقرب به خداست. حج، حج است و بیش از آنکه نمودی باشد شهودی است. حج کنگره بزرگ مسلمانان برای نفی استکبار و اثبات یکتاپرستی است. زائران بیت الله، حج را با لبیک آغاز می کنند و لبیک کلمه رمز رستگاری و پایداری در راه حق است. حاصل حج، دوری از شیطان و استشمام بوی رحمان است. شخصیت انسان در حج صبغه الهی می گیرد و آدمی با عزم و اندیشه ای نو به خانه و کاشانه خود برمی گردد و جشنی برای تولدی دیگر می گیرد و در پرتو حج به جهاد با نفس می پردازد و رابطه خود را با خدا و مردم اصلاح می کند. در کارخانه انسان سازی حج، انسان طبیعی تبدیل به انسان الهی می شود و بعد آسمانی او بر بعد زمینی اش رجحان می یابد. حج رمز بقای وحدت مسلمین و محل پایه ریزی بنیان مرصوص امت اسلامی است. حاجیان ایرانی مراسم حج را در فضای انقلاب اسلامی انجام می دهند و با ابراهیم زمان هم پیمان می شوند تا از توحید و عدل در پهنه گیتی دفاع کنند. ستون خیمه حج، معنویت و فرهنگ اسلامی است و طبعاً کسی که با استشعار، راهی این سفر سرنوشت ساز می شود می داند که باید خود را آماده سازد تا نسیم رحمان را دریابد و فاصله خود را با معبود کم کند.

میقات: جناب عالی برای تحقق این اهداف چه طرح ها و برنامه هایی دارید؟

آقای زرهانی: سازمان حج و زیارت و بعثه مقام معظم رهبری رسالت مشترکی دارند و خود را موظف می دانند تا با به کارگیری همه امکانات، زمینه برگزاری حج را به صورت مطلوب فراهم کنند. طبعاً تولید اندیشه و فرهنگ و آثار هنری در زمینه حج و زیارت و ساده تر کردن و ارزان تر نگاه داشتن این سفر، پشتوانه ای برای توجه زائران به ابعاد معنوی این عبادت بزرگ است.

۱۵۰

میقات: مدیریت، امروز به صورت یک علم درآمده و مدیران وقتی موفق اند که از حالت سنتی خارج شده و براساس اصول صحیح مدیریت، عمل کنند؛ برای تحقق چنین مدیریتی چه خواهید کرد؟

آقای زرهانی: خوشبختانه در سال های اخیر بر موضوع آموزش در سازمان حج و زیارت

توجه شده است و سازمان و بعثه با تشریک مساعی قابل توجهی در زمینه آموزش مدیران، روحانیون، کارگزاران و زائران سرمایه گذاری می کنند. طبعاً وارد کردن مواد آموزشی جدیدی به برنامه آموزشی؛ از قبیل مدیریت، جامعه شناسی، روانشناسی و ارتباطات، کمک مؤثری به بهبود روند مدیریت در کاروان ها می کند. بهتر است کارکرد کاروان ها به عنوان سلول های پیکره حج و زیارت مورد بازنگری قرار گیرد و اصلاحات لازم در آنها انجام پذیرد. مدیران باسابقه کاروان ها و کارگزاران توانمند، بهترین مشاوران و کارشناسان برای انجام این اصلاحات به شمار می آیند که از وجود آنان استفاده خواهد شد.

ما کارگزاران و برنامه ریزان حج و زیارت باید با عنایت به کرامت ذاتی و عزت زائران، فرصت هایی را برای دریافت نقطه نظرات آنان فراهم آوریم و برای بهبود امور از تفکر و خلاقیت مردم بهره گیریم.

از جناب آقای رضایی هم تقاضا کرده ایم که پیرامون حج در سایر کشورها مطالعه تطبیقی وسیعی انجام دهند که این درخواست با حسن قبول ایشان مواجه شده است. این پژوهش ها در ابعاد دیگری نیز انجام می پذیرد.

میکائیل: حج دارای ظرفیت های فرهنگی فراوانی است که متأسفانه علی رغم کارهای بسیار خوبی که صورت گرفته، هنوز نتوانسته ایم از این ظرفیت ها به خوبی بهره برداری کنیم. جناب عالی در این زمینه چه پیشنهادی دارید؟

آقای زرهانی: تولید آثار فرهنگی و هنری گسترده تر، پشتوانه خوبی برای شکوفایی بُعد فرهنگی حج به شمار می آید. به نظر می رسد بهتر است روحانیون حج در چهار زمینه؛ یعنی شناخت قرآن و عترت علیهم السلام، تعلیم مناسک حج، آموزش و تبیین رازها و رمزها و اسرار حج و تعلیم معارف اسلامی یا تأکید بر عقاید و اخلاق، با زائران کار کنند و مدیران کاروان ها از ماه ها قبل از سفر، به روحانیون برای انجام این تعامل علمی یاری دهند. باید روی وزن هریک از این چهار زمینه تحقیق شود و کتب مناسبی تألیف گردد و بازخورد آموزش ها توسط محققان دریافت و تجزیه و تحلیل شود و روند آموزش ها اصلاح گردد. مدیران کاروان ها و روحانیون بهتر است از توانمندی علمی زائران برجسته بهره

گیرند و از مشارکت آنان در آموزش‌های فوق استفاده کنند. جلب مشارکت نخبگان کاروان‌ها بسیار کارساز است.

میتا: روابط ایران و عربستان روزبه‌روز رو به بهبود است؛ اولاً این روابط را چگونه ارزیابی می‌کنید و ثانیاً چگونه باید از حسن روابط، برای بهبود شرایط حجاج استفاده کرد؟
آقای زرهانی: بهبود روابط دو کشور برادر، جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، پشتوانه‌ای برای برگزاری حج با تأثیرگذاری بیشتر بر روند مناسبات فرهنگی و اجتماعی در جهان اسلام است. طبعاً در سایه این حسن ارتباط، فرصتی فراهم می‌شود تا سازمان حج و زیارت از ظرفیت‌های بهتری برای تأمین رفاه زائران استفاده کند.

میتا: بعثه و سازمان، هر دو مکمل یکدیگرند، برای ایجاد وحدت رویه و استفاده از ظرفیت هر دو آن‌ها، چه راه‌حلی را ارائه می‌فرمایید؟

آقای زرهانی: بنده سال گذشته در مقام سربازرس در مدینه خطاب به مدیران کاروان‌ها در منطقه ۳ عرض کردم که بعثه و سازمان، یک شخصیت حقوقی دارند و برای انجام یک رسالت واحد به وجود آمده‌اند و شأن هر دو خدمت صادقانه به زائران حرمین شریفین و برگزاری مراسم حج به بهترین شکل است. تعامل فکری و تقسیم کار معقول و قانونمند کردن مناسبات، پشتوانه خوبی برای استفاده از این دو مرکز است.

میتا: جناب عالی اعلام کرده‌اید که محور کارهای آینده‌تان براساس محوریت کاروان است؛ این معنی را توضیح دهید و بفرمایید برای تحقق این اهداف چه طرح‌هایی در نظر دارید؟

آقای زرهانی: اگر قرار باشد تحوّل در کارهای جاری انجام پذیرد، باید محور را زائر قرار داد؛ یعنی همه ارکان بعثه و سازمان و کارگزاران باید برای تأمین رضایت زائر همت گمارند و حق با زائری است که هزینه سفر خود و دیگران را پرداخت می‌کند و باید سفری سرشار از معنویت و کرامت در پیش داشته باشد. کاروان، خانه یک‌ماهه زائر است و اگر این خانه آباد و مستحکم باشد، زائر در سفر حج - که ذاتاً مشقت‌هایی دربردارد - از

آرامش بیشتری برخوردار می‌شود.

برای تقویت کاروان، به‌عنوان منزله خشت بنای ساختمان حج و زیارت، باید در کارکرد فرهنگی و اجرایی آن تجدیدنظر کرد و کاستی‌های آن را برطرف ساخت و به اختیارات و قدرت تصمیم‌گیری آن افزود. البته این تحولات نیاز به زمان و انجام مطالعات کارشناسی با کمک مدیران شایسته کاروان‌ها و کارگزاران مجرب و خوش فکر دارد. عزت زائر و عزت کارگزاران و مدیران و خدمه کاروان‌ها لازم و ملزوم یکدیگر است و سازمان در خط ارتقای عزت و کرامت خانه و صاحب‌خانه حرکت می‌کند.

میثاق: جناب عالی در حج سال گذشته حضور داشتید، نقاط قوت و ضعف مسائل اجرایی سال گذشته را در چه مواردی می‌دانید؟

آقای زرهانی: نقاط قوت بسیار بود. مدیران ارشد بعثه و سازمان با تمام قدرت در خدمت زائران بودند. کاستی‌هایی در مدینه قبل در نظام تغذیه متمرکز مشاهده شد. مدیران ستاد مدینه با واقع‌بینی و انعطاف برای حل مشکلات کوشش کردند. وضع بسیار بهتر شد. اداره سفر حج، از جنس مدیریت بحران است. یکصد هزار نفر باید جابه‌جا شوند، طبعاً کم و کسری‌هایی پیش می‌آید. مهم، حس چاره‌اندیشی برای رفع مشکلات است که الحمد لله وجود داشته و دارد.

میثاق: مسأله طبخ غذای متمرکز، از مشکلات حج گذشته بود که نارضایتی اقشاری از حجاج را به دنبال داشت، برای حل این مشکل در سال آینده چه تدابیری اندیشیده شده است؟

آقای زرهانی: بنده مشکلات پخت متمرکز را از نزدیک دنبال می‌کردم. سازمان دفاع مدنی در شهر مدینه، مخالف طبخ در هتل‌های پرجمعیات است و از بروز آتش‌سوزی بیم دارد و اجازه نمی‌دهد پنجاه شعله گاز، همزمان در طبقه زیرین یک هتل روشن شود. از این رو حجاج ایرانی که از غذاهای رایج در بازار حرمین استقبال نمی‌کنند، نیاز به طبخ غذا با شیوه ایرانی دارند. قرار است امسال، هم آشپزخانه‌های متمرکز افزایش یابند و هم آشپزها و سرآشپزهای مجرب و متخصص و همگن دعوت به کار شوند و هم از کارشناسان بهداشت و تغذیه استفاده شود. معاون

سازمان حج و زیارت به کمک دفتر برنامه‌ریزی و نظارت، از هم‌اکنون در صدد انجام این تحولات در پخت متمرکز می‌باشند. امیدواریم که با لطف الهی امسال مشکلات کاهش یابد.

میثاق: سطح معلومات و در نتیجه توقعات زائران نسبت به گذشته بالاتر است؛ آیا در زمینه مدیریت کاروان‌های حج و عمره تصمیم خاصی دارید؟
آقای زرهانی: مدیران کاروان‌ها غالباً افراد توانمند و باتجربه‌ای هستند. ایجاد تحوّل در هر گروهی مستلزم آموزش‌های جدید است. سازمان، جهت‌گیری آموزشی مناسبی دارد و در این زمینه سرمایه‌گذاری بیشتری خواهد کرد.

میثاق: برای کارگزاران حج در کشور، چه پیشنهادهایی ارائه می‌کنید و چه توصیه‌هایی دارید؟

آقای زرهانی: از زحمات آنان تشکر می‌کنم و دست ایشان را برای کار بیشتر و عرضه خدمات غنی‌تر به زائران بیت‌الله‌الحرام به گرمی می‌فشارم و از آنان می‌خواهم که برای ارتقای کرامت و عزّت زائران و افزایش بازده فرهنگی و رفاهی کاروان‌ها پیشنهادهای خود را به سازمان ارسال کنند.

میثاق: توصیه‌هایی جناب عالی به زائران چیست؟

آقای زرهانی: متواضعانه از زائران می‌خواهم تا در سفر حج، به یاری مدیران و کارگزاران بشتابند و با اغماض از کاستی‌ها، اوقات شریف خود را صرف رشد معنوی خود و همسفران کنند که دستاورد این سفر الهی با هیچ متاع دیگری قابل مقایسه و معاوضه نیست.

